

Kopecký, Milan

[Polišenský, Josef. Jan Jesenský - Jessenius]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1967, vol. 16, iss. D14, pp. 165-

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108010>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Josef Polišenský, Jan Jesenský — Jessenius (Odkazy pokrokových osobností naší minulosti; Praha 1965, 160 stran).

Rušné období politické i kulturní před Bílou horou a těsně po ní přitahuje už delší dobu naše slovesné umělce i odborné pracovníky. Z galerie vynikajících činitelů té doby vystupují někteří zásluhou historických beletristů zvláště výrazně, zejména Jan Campanan Vodňanský (Z. Winter), Václav Budovec z Budova (L. Mašíňová) a Karel starší ze Žerotína (R. Habřina a V. Martínek). Opomíjen však byl do nedávna významný učelec a politik předbělohorský Jan Jesenský. Proto když v roce 1956 vydal Ludo Zúbek na Slovensku svůj román Doktor Jessenius, byla jeho kniha přijata s velkým zájmem, o čemž svědčí překlad do češtiny (vyšel v SNDK 1956 a 1959), maďarštiny (1958 a 1966) a zkráceně do němčiny (1960). Stále nám však chyběla syntetická vědecká nebo populárněvědná práce o Jesseniovi. Tu vydal v roce 1965 Josef Polišenský.

Polišenský mohl navázat aspoň na některé starší práce, především na spis Friedela Picka Johannes Jessenius de Magna Jessen (1926), na určité pasáže Wintrova spisu o dějinách pražské university, na Pražákovu charakteristiku v Dějinách slovenské literatury i na některé práce novější, mezi nimiž přední místo zaujímají studie samotného Polišenského. V těchto studiích dominuje zaměření na politickou činnost Jesseniovu; to se projevilo i v monografiích. Jesenský byl jistě významný politik, který usiloval o aktivizaci stavovské opozice jak v Čechách, tak v Uhrách a který za svou činnost byl v roce 1621 krutě potrestán, ale vedle Jesenského-politika je neméně pozoruhodný i Jesenský-vědec, tj. anatom, chirurg a přírodovědec. Polišenský si všímá rovněž těchto oblastí jeho práce, ale rozbor rovnocenný rozboru činnosti politické přinést nemůže. A zde jsme u klíčového problému, na který jsem upozorňoval už v recenzi monografie Polišenského o Komenském (v Hostu do domu 1964, 5) a který musí řešit redakce Odkazů: zda monografie o těch velkých lidech minulosti, kteří pracovali v několika oblastech, budou i nadále psát jednotlivci, nebo zda takové monografie budou vznikat spoluprací odborníků různých oborů. Jako všestranná monografie o Komenském může vzniknout za součinnosti literárního historika, filologa, historika, pedagoga a filosofa, tak vyvážená, všechny složky osobnosti hodnotící monografie o Jesenském měla být napsána ve spolupráci historika, filologa, lékaře (resp. historika lékařství) a přírodovědce. To by se pak pozitivně projevilo i v textové části, která by byla výsledkem původní editní práce.

Ponecháme-li stranou určitou tematickou nevyváženost knihy a přejdeme-li mlčením množství jazykových chyb, které by pečlivá korektura jistě odstranila, rádi zdůrazníme, že monografie je napsána lehkým, až beletristickým slohem. Autorovi se daří nenápadně čtenáře zainteresovat na složitých jevech politických, hospodářských a kulturních a vést ho k poznání mnoha v populárněvědné literatuře celkem nových dobových souvislostí. Do svého spisu o Jesseniovi vkládá Polišenský také kapitoly o mistrech ze Slovenska vyučujících na pražské universitě. Využil zde některých svých už dříve otištěných prací (např. studie o politické a vědecké činnosti Petra Fradelia Štiavnického z r. 1961), jeho výklady však nezřídka se zřetelem k základnímu tématu knihy působí neústrojně. Přesto z literárněhistorického hlediska je třeba s uznáním zaregistrovat charakteristiku Vavřince Benediktého z Nedožier.

Vypsání činnosti Jesseniovy nemůže se obejít bez položení základní otázky o zařazení jeho tvorby. Jde o to, do jaké míry je součástí české literatury latinské dílo spisovatele, který sice byl rektorem pražské university a v Praze také iniciativně pracoval, ale určitá svá díla napsal mimo české země a začlenil se i do kulturního života italského, německého, rakouského a uherského. Od autora monografie o Jesseniovi se jistě čekala odpověď na tuto otázku. Uspokojivě odpovědi jsme se bohužel nedočkali.

Milan Kopecký

Literárněvědný sborník Památníku Petra Bezruče (I; Redigovali Oldřich Králík, Oldřich Rafaj, Alois Sivek, Jiří Urbanec; Ostrava 1966; 174 stran).

Aby získal publikační možnosti pro badatele o literatuře ve Slezsku, odhodlal se Památník Petra Bezruče v Opavě, který je celostátním bezručovským badatelským střediskem a literárněvědným pracovištěm pro oblast Slezska a Ostravska, vydávat Literárněvědný sborník. Sborník má vycházet periodicky; zatím vyšel první svazek.

Život a dílo Petra Bezruče nepřestává upoutávat pozornost badatelů. Ukazuje na to i vydání sborník, v němž pět ze sedmi statí je věnováno autoru Slezských písní. Nejrozáhlejší statí je studie Miroslava Červenky a Břetislava Štorka Slezské písně jako problém textologický a editní. Jde o referát, který byl přednesen na konferenci o textu Slezských písní uspořádané v Opavě r. 1963. Autoři vyvracejí argumentaci Oldřicha Králíka a Viktora Ficka, kteří přišli s návrhem založit kritické vydání Slezských písní na rukopisech, a pokud se nedochovaly, na prvním časopiseckém otisku básní. Hlavní námitku shrnuli Červenka a Ficek takto: „... koncepce